

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра економічної та соціальної географії і туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАЄВА

09 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"ОСНОВИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ"**

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 24 "Сфера обслуговування"

Спеціальність: 242 "Туризм і рекреація"

Освітньо-професійна програма: "Туризм"

Робоча програма навчальної дисципліни "Основи суспільної географії". – Одеса: ОНУ, 2023. – 15 с

Розробники:

Топчієв О.Г., доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри економічної та соціальної географії і туризму геолого-географічного факультету.

Яворська В.В., доктор географічних наук, професор, професор кафедри економічної та соціальної географії і туризму геолого-географічного факультету.

Приходько З.В., кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму геолого-географічного факультету.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № 1 від "30" 08 2023 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Олександр ТОПЧІЄВ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП "Туризм"

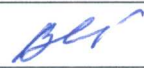

(Віталій СИЧ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету

Протокол № 1 від "30" 08 2023 р.

Голова НМК

_____ (підпис)

(Віталій СИЧ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № _____ від "____" _____ 202__ р.

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

(_____) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № _____ від "____" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

(_____) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 залікових модулів – 1 змістових модулів – 3	Галузь знань <u>24 "Сфера обслуговування"</u> (шифр і назва) Спеціальність 242 "Туризм і рекреація" (код і назва) Рівень вищої освіти: <u>Перший (бакалаврський)</u>	Вибіркова дисципліна	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	-й
		<i>Семестр</i>	
		2-й	-й
		<i>Лекції</i>	
		36 год.	- год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		12 год.	- год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	- год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		72 год.	- год.
		Форма підсумкового контролю: іспит	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни «Основи суспільної географії» полягає у формуванні у студентів уявлень про історичні особливості формування та розвитку суспільної географії як одного з базових підрозділів географічної науки; ознайомленні з місцем, роллю, структурою та значенням даної науки у сучасному світі, формуванні теоретичних знань про основні поняття, категорії, закони та закономірності територіальної організації суспільства, просторової диференціації природного середовища, населення та його господарської діяльності, сутність географічних процесів та явищ.

Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Основи суспільної географії» є надання знань про об'єкт, предмет, сучасну структуру суспільної географії як науки; перспектив її розвитку тощо; визначення особливостей історичного розвитку суспільної географії в світі в цілому та в Україні зокрема, її зв'язку з іншими науками; дослідження формування та розвитку географічних наукових шкіл у світі; ознайомлення з сучасними науковими суспільно-географічними центрами й організаціями в Україні; ознайомлення з системою методів суспільної географії, їх класифікацією; навчання методам суспільно-географічного аналізу та практичного застосування положень суспільної географії.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних: K01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена компетентності суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

K02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

б) спеціальних (фахових): K14. Здатність працювати в команді та автономно.

Очікувані результати навчання.

Програмні результати навчання: ПР02. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук. ПР13. Встановлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей. ПР14. Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття. ПР16. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- сутність і структуру сучасної суспільної географії;
- місце і роль суспільної географії в системі наук;
- методологічні основи суспільної географії;
- історію становлення і розвитку світової та української суспільної географії;
- сутність взаємодії суспільства і природи, охорони природи та екологічної безпеки;
- суспільно-географічні процеси сучасності;
- геополітичні концепції і процеси.

вміти:

- визначати об'єкт та предмет суспільної географії;
- визначати місце суспільної географії в системі географічних та інших наук;
- використовувати основні методи суспільно-географічних досліджень;
- характеризувати наукові школи розвитку суспільної географії в світі і в Україні;

- характеризувати сучасні процеси взаємодії суспільства і природи;
- характеризувати сучасні процеси глобалізації і інтеграції в світі;
- аналізувати демографічні, соціально-економічні, геополітичні процеси в сучасному світі і в ретроспективі.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи суспільної географії

Тема 1. Предметна область суспільної географії.

Поняття об'єкту та предмету науки. Різноманітність підходів до розуміння загального об'єкта суспільної географії. Предмет суспільної географії. Об'єкт географії – земна оболонка. Географічне середовище. Довкілля. Геосферна будова земної оболонки. Геохронологія геосфер. Проблеми термінування об'єкту географії. Проблеми перекриття та розмежування предметних областей фізичної та суспільної географії.

Тема 2. Структура та зміст суспільної географії.

Структура суспільної географії, її складові частини. Місце суспільної географії в системі географічних наук. Підходи до структуризації наук. Схеми класифікації суспільної географії. Зміст суспільної географії. Співвідношення суспільної географії з іншими науками.

Тема 3. Система методів суспільної географії

Поняття наукового методу, вимоги до методів дослідження, класифікація методів суспільно-географічних досліджень. Проблеми формування єдиного теоретичного ядра географічної науки.

Змістовий модуль 2. Історичні особливості формування і розвитку суспільної географії

Тема 4. Особливості історичного розвитку суспільної географії.

Загальні особливості історії географії. Розвиток поглядів про предмет вивчення суспільної географії. Етапи розвитку географічної науки та становлення суспільної географії.

Тема 5. Формування і розвиток суспільної географії в Україні.

Перші письмові згадки про територію та населення України. Україна в працях стародавніх географів і мандрівників. Географічні знання про українські землі в епоху середньовіччя. Формування української національної географії. Сучасні наукові суспільно-географічні організації та центри.

Змістовий модуль 3. Основні терміни, поняття та концепції суспільної географії

Тема 6. Територіальна організація суспільства

Територіальна організація суспільства: зміст і функції поняття. Складові елементи територіальної організації суспільства – природні, соціальні, економічні. Групи складових елементів і зв'язків, які формують територіальну організацію суспільства. Співвідношення понять «розміщення» та «територіальна організація». Принципові відмінності між ними з точки зору суспільної географії. Головні характеристики територіальної організації господарства як результат історичної взаємодії суспільства і природи. Системно-структурна парадигма територіальної організації суспільства. Загальний зміст системно-структурної організації навколишнього світу. Системно-структурний підхід щодо територіальної організації суспільства. Покомпонентний склад територіальної організації суспільства в залежності від рівнів організації життєдіяльності суспільства. Зміст і функції понять «територіальна система», «геосистема», «територіальна структура», «геоструктура». Основні типи територіальних структур. Стадійний розвиток територіальної організації суспільства. Історичні зміни в територіальній організації суспільства протягом часів доіндустріального, індустріального та постіндустріального розвитку. Стадії господарського освоєння та

розвитку територій за М. Колосовським. Концепція територіальних структур. Планування території. Генеральна схема планування території України.

Тема 7. Простір і час у географії

Зміст та функції поняття «географічний простір». Простір та час як найбільш загальні наукові категорії. Співвідношення простору і часу в суспільно-географічних дослідженнях.

Тема 8. Суспільно-географічне положення

Місцеположення. Зміст і функції поняття «місце» («місцеположення») в суспільній географії. Зміст позиційного принципу за Б. Родоманом. Способи, якими географи характеризують розміщення об'єктів на земній поверхні, їх переваги та недоліки. Зміст поняття «географічний простір» («геопростір») – множина місць географічних об'єктів. Суспільно-географічне положення. Зміст і функції поняття «географічне положення», «економіко-географічне положення», «суспільно-географічне положення» – відміни та схожість. Типізація суспільно-географічного положення. Методи аналізу та оцінки суспільно-географічного положення. Якісна оцінка суспільно-географічного положення. Методика кількісного аналізу положення на графі за допомогою матриці найкоротших відстаней.

Тема 9. Суспільно-географічні відношення і процеси

Суспільно-географічні відношення і зв'язки. Систематизація суспільно-географічних відношень і зв'язків за Є. Алаєвим. Переміщення і потоки. Поняття "переміщення" і "потоки". Вплив понять "переміщення" і "потоки" на предметну область суспільної географії. Суспільно-географічні процеси і явища. Поняття територіального процесу. Сучасна систематизація процесів за наступними ознаками: за рівнем відображення суспільногеографічної якості, за суспільно-географічним змістом, за рівнем пізнання функціональної структури об'єкта, за територіальними масштабами, за рівнем розвитку та ін. Процеси геопросторової диференціації, процеси геопросторової інтеграції, процеси геопросторового комплексо- і системоформування. Концепція сталого розвитку.

Тема 10. Природне середовище життєдіяльності суспільства

Соціально-економічні функції природного середовища. Концепції взаємодії природи і суспільства. Взаємодія господарської діяльності з природним середовищем. Зв'язки господарської діяльності з природним середовищем. Систематизація видів господарської діяльності суспільства за ступенем їх пов'язаності з природним середовищем. Особливості суспільно-географічної організації морів і океанів. Берегові зони. Природокористування.

Тема 11. Геодемографія

Населення світу, його динаміка. Демографічна політика країн світу. Природний і механічний рух населення. Стативно-вікова структура. Геодемографічні процеси. Типи відтворення населення. Розселення населення. Системи розселення.

Тема 12. Цивілізаційний розвиток людства

Суспільно - історичний поступ людства. Фактори суспільного розвитку. Осьовий час: формування духовних засад цивілізації. Східний та західний шляхи цивілізації. Полілінійний і стадійний розвиток світової цивілізації.

Тема 13. Територіальний поділ праці

Суспільний і територіальний поділ праці: зміст понять. Зміст і соціально-економічні функції поділу праці. Пояснення В.Петті, А. Сміта, Е. Дюркгейма об'єктивної необхідності поділу праці. Співвідношення суспільного і територіального поділу праці. Історична еволюція поділу праці. Схеми стадійного розвитку суспільства від збиральництва й мисливства до землеробства, скотарства й зародження міст. Відокремлення обігу від виробництва. Наслідки першої промислової революції. Особливості поділу праці в умовах індустріалізації суспільства. Економічні вигоди від територіального поділу праці. Принцип абсолютних переваг територіального поділу праці за А. Смітом. Принципи відносних переваг територіального поділу праці, що розроблені Д. Рікардо. Основні положення теорії факторів виробництва Хекшера – Оліна. Чинники, що визначають просторові масштаби поділу праці. Поняття «формула економічних вигод» територіального поділу праці, що

запропонована М. Баранським. Рівні територіального поділу праці. Багаторівнева ієрархічна структура територіального поділу праці. Міжнародний поділ праці. Чинники, що обумовлюють невпинне зростання ролі міжнародного поділу праці. Альтернативні варіанти державної політики щодо участі країн в міжнародному поділі праці та регулюванні свого експорту й імпорту. Фактори, що визначали міжнародний поділ праці на різних стадіях історичного розвитку суспільства. Новітні форми міжнародного поділу праці, пов'язаних із функціонуванням ТНК. Форми міжнародних об'єднань.

Тема 14. Господарство. Національна економіка

Потреби та інтереси населення. Класифікація потреб. Господарство. Економічна система та її складові. Світові економічні системи. Національна економіка та її показники. Валовий національний та валовий внутрішній продукти. Показники якості життя населення. Індекс людського розвитку.

Тема 15. Політична географія

Предметна область політичної географії. Становлення та розвиток політичної географії та геополітики. Класична геополітика. Нова політична географія. Вітчизняна геополітика. Геополітичні моделі світу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	очна форма					заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
л		п/с	лаб.	с.р.	л		п/с	лаб.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи суспільної географії										
Тема 1. Предметна область суспільної географії	8	2	2		4					
Тема 2. Структура та зміст суспільної географії	8	2	2		4					
Тема 3. Система методів суспільної географії	10	4	-		6					
Разом за ЗМ.1	26	8	4		14					
Змістовий модуль 2. Історичні особливості формування і розвитку суспільної географії										
Тема 4. Особливості історичного розвитку суспільної географії	9	4	1		4					
Тема 5. Формування і розвиток суспільної географії в Україні	7	2	1		4					
Разом за ЗМ.2.	16	6	2		8					
Змістовий модуль 3. Основні терміни, поняття та концепції суспільної географії										
Тема 6. Територіальна організація суспільства	9	2	1		6					
Тема 7. Простір і час у географії	6	2	-		4					
Тема 8. Суспільно-географічне положення	7	2	1		4					
Тема 9. Суспільно-географічні відношення і	9	2	1		6					

процеси									
Тема 10. Природне середовище життєдіяльності суспільства	6	2	-		4				
Тема 11. Геодемографія	6	2	-		4				
Тема 12. Цивілізаційний розвиток людства	6	2	-		4				
Тема 13. Територіальний поділ праці	9	2	1		6				
Тема 14. Господарство. Національна економіка	11	4	1		6				
Тема 15. Політична географія	9	2	1		6				
Разом за ЗМ.3	78	22	6		50				
Усього годин	120	36	12		72				

5. Теми семінарських занять
Семінарські заняття програмою не передбачені

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		очна	заочна
1	Становлення і розвиток предметних представлень географічної науки. Предметна область суспільної географії	2	
2	Система географічних наук. Структура суспільної географії	2	
3	Особливості історичного розвитку суспільної географії	1	
4	Формування і розвиток суспільної географії в Україні	1	
5	Територіальна організація суспільства. Концепція територіальних структур	1	
6	Суспільно-географічне положення	1	
7	Суспільно-географічні процеси	1	
8	Територіальний поділ праці	1	
9	Господарство. Національна економіка. Становлення та розвиток світового господарства	1	
10	Основи політичної географії	1	
	Разом	12	

7. Теми лабораторних занять
Програмою лабораторні заняття не передбачені

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		очна	заочна
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи суспільної географії			

1	Проблеми формування єдиного теоретичного ядра географічної науки. 1. Поясніть традиційний поділ географії на дві головні віті – природничу (фізичну) та суспільну (соціально-економічну) географії. Наведіть аргументи “за” та “проти” такого розмежування географії. Підготувати есе	4	
2	Сучасна трансформація предметної області географії. Необхідність постійного перегляду науками своїх предметних областей. Наведіть приклади змін предметних представлень, нового розуміння об’єкту та предмету географії. Підготувати есе.	4	
3	Традиційні і нові методи суспільно-географічних досліджень. Обґрунтуйте хорологічний (просторовий) підхід як стрижневу парадигму географії. Поясніть взаємозв’язок і взаємодію хорологічного просторового підходу в географії з історичним (динамічним). Підготувати реферат.	6	
Змістовий модуль 2. Історичні особливості формування і розвитку суспільної географії			
3	Особливості розвитку суспільної географії у світі. Характеризуйте найбільш загальні етапи розвитку географії, поясніть зміст таких етапів. Підготувати реферат.	4	
5	Особливості формування суспільно-географічної школи в Україні. Зміст і цільові настанови парадигми конструктивної географії. Підготувати реферат.	4	
Змістовий модуль 3. Основні терміни, поняття та концепції суспільної географії			
6	Концепція територіальних структур. Становлення системної концепції в географії. Підготувати реферат.	6	
7	Співвідношення простору і часу в суспільно-географічних дослідженнях. Порівняйте часові проміжки формування геосфер. Чим можна пояснити феномен геохронологічного прискорення формування та розвитку геосфер? Спробуйте прогнозувати їх подальший розвиток. Підготувати есе.	4	
8	Поняття економіко-географічного положення та його використання в суспільній географії. Рівні і види ЕГП. Методи аналізу та оцінки суспільно-географічного положення. Теорія графів у суспільно-географічних дослідженнях.	4	
9	Суспільно-географічні відношення і процеси. Класифікація суспільно-географічних відносин і зв’язків у системі "природа-населення-господарство". Скласти схему.	6	
10	Концепції взаємодії природи і суспільства. Географічні дослідження для формування екологічних мереж. Підготувати реферат.	4	
11	Населення України. Геодемографічна політика. Територіальні особливості розселення населення. Міграційний рух населення. Підготувати реферат.	4	
12	Цивілізаційний розвиток людства. Полілінійний і стадійний розвиток світової цивілізації. Підготувати реферат	4	
13	Територіальний поділ праці і його значення для суспільної	6	

	географії. Рівні, види і чинники ТПП. Підготувати реферат		
14	Еволюція та геопросторова структура світового господарства. Аналіз спеціалізації господарства на прикладі певної країни. Підготувати реферат	6	
15	Геополітичні моделі світу. Геополітичні гіпотези і концепції Г. Маккіндера, Н. Спайкмена, С. Хантінгтона, З. Бжезінського. Українська геополітика. Місце України у геополітичних концепціях зарубіжних та вітчизняних авторів. Україна у Європейському виборі: географія та шляхи розвитку	6	
	Разом	72	

9. Методи навчання

Лекції із застосуванням наочних засобів, презентації, самостійна робота, семінарські заняття, самостійне опрацювання нового матеріалу, в т.ч. із застосуванням Інтернет-ресурсів.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточне контрольне опитування, оцінювання семінарських доповідей та виконання індивідуальних завдань; підсумковий контроль - іспит. В обов'язковому порядку здійснюється облік відвідування студентами усіх видів занять.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому	правильно вирішив більшість практичних завдань; має стійкі навички виконання завдання

	нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. Питання для підсумкового контролю

1. Поясніть зміст і функції понять об'єкт науки, предмет науки, предметна область науки.
2. Поясніть зміст землезнавства як нового напрямку (парадигми) географії. З чим пов'язана розробка цього напрямку? Хто і коли ввів поняття "землезнавство"?
3. Які наслідки мала концепція конструктивної географії у колишньому СРСР? Які обставини спричинили її методологічно неправильну реалізацію?
4. Поясніть зміст і цільові настанови парадигми (концепції) геопланування. Чим зумовлена злободенність проблем облаштування та впорядкування географічного середовища життєдіяльності суспільства у наш час?
5. За якими ознаками встановлюють компоненти географічної оболонки? Назвіть базові (вихідні) компоненти географічної оболонки.
6. Що являє собою геосфера? Як співвідносяться поняття "географічна оболонка" та "геосфера"?
7. Характеризуйте геосферну будову географічної оболонки. Поясніть ординацію та взаємозв'язок між інтегральною геосферою та геосферами компонентними.

8. Які ознаки повинен мати географічний компонент, щоб його можна було розглядати як геосферу?
9. Наведіть приклади, коли компонентні базові геосфери з розвитком знань поділяють на нові геосфери.
10. Наведіть приклади і поясніть загальні принципи формування нових геосфер на основі попередніх.
11. Що являють собою географічні процеси, які визначають функціонування геосфер?
12. Яка трансформація відбулась у трактовці географічної оболонки та ландшафту у вітчизняній географії, протягом 1970 – 1980-х років? Поясніть сучасний зміст цих понять.
13. Які назви земної оболонки найбільш поширені у сучасній вітчизняній географії?
14. Характеризуйте головні напрямки досліджень геопросторової організації ландшафтної оболонки Землі.
15. Як різняться предметні області географії за просторовими масштабами досліджень?
16. За якими ознаками встановлюють предметні області різних програм географічних досліджень?
17. Що являє собою система географічних наук? Які ознаки стверджують, що це дійсно система, а не проста сукупність чи набір дисциплін?
18. На які загальнометодологічні блоки поділяють систему географічних наук?
19. Як поділяють географічні дисципліни співставно із загальним структуруванням ландшафтної оболонки Землі?
20. Поясніть принципову різноякісність законів і закономірностей природних і суспільних. Які проблеми така розбіжність ставить перед географічною наукою?
21. Поясніть необхідність дублювання всіх основних суспільно-географічних дисциплін на галузеві та регіональні різновиди, виходячи із предметної специфіки географії.
22. Поясніть генетичну пов'язаність європейської та західної географії в цілому з географічними знаннями античної Греції.
23. Характеризуйте найбільш загальні етапи розвитку географії, поясніть зміст таких етапів.
24. Протягом якого часу тривав антично – середньовічний етап становлення і розвитку географії? Якою була цільова настанова та головна парадигма тогочасної географії?
25. Кого з давньогрецьких та давньоримських мислителів вважають фундаторами географічної науки?
26. Назвіть видатних німецьких географів, з іменами яких пов'язаний етап класичної географії, та їх безпосередніх послідовників?
27. Характеризуйте головний зміст нового етапу розвитку географії. Які важливі події щодо організації географічної науки відбуваються у цей час?
28. Характеризуйте роль зв'язків, взаємодій, відношень у формуванні ТОС. Назвіть зв'язки та відношення безпосередні, такі, що можна спостерігати, та опосереднені (приховані, латентні).
29. За якими ознаками встановлюють типи ТС при дослідженні ТОС у середніх і дрібних масштабах?
30. Характеризуйте сучасні погляди щодо ролі природного середовища в соціально-економічному розвитку людства.
31. Поясніть зміст понять “природно-біосферний потенціал” і “природно-ресурсний потенціал”. Назвіть географів, які розробляли ці поняття.
32. Характеризуйте соціальні функції природного середовища (природного ландшафту).
33. Поясніть зміст понять “антропогенне навантаження” (на природне середовище), “техногенне навантаження”, “антропогенно-техногенне навантаження”.
34. Поясніть зміст природокористування за видами господарської діяльності суспільства. Як змінюється співвідношення напрямків природокористування протягом останнього часу?
35. Що являє собою поділ праці? Поясніть його характерні риси - об'єктивність, однонаправленість, незворотність, безперервність, нескінченність.

36. Характеризуйте новітні фактори ТПП, пов'язані з новою науково-технічною революцією та формуванням постіндустріального (інформаційного) суспільства.
37. Як визначають економічну вигоду (ефективність) ТПП?
38. Поясніть зміст і функції поняття “географічне положення”.
39. Що являє собою функція місця? Хто і коли розробив цю категорію?
40. Що являє собою географічний простір (геопростір)? Поясніть зв'язок цього поняття з місцезональними географічними об'єктами.
41. Хто й коли розробив категорію економіко – географічного положення (ЕГП)?
42. Дайте визначення поняттю ЕГП, поясніть зміст і функції цього поняття.
43. Чим зумовлена необхідність введення нового поняття – суспільно-географічне положення(СГП)? Як співвідносяться категорії ЕГП та СГП?
44. Поясніть зміст і функції поняття СГП.
45. Покажіть взаємозв'язок між розвитком міст та їх місцезональними. Поясніть зворотній зв'язок, коли поява нового міста та його зростання істотно міняли оцінку місцезональній даної ділянки.
46. Поясніть зміст понять “господарство” та “господарська діяльність”. Характеризуйте стадії господарської діяльності.
47. Що являє собою економічна система?
48. Дайте визначення економічній теорії. Характеризуйте зміст мікроекономіки, макро- та супермакроекономіки.
49. Поясніть необхідність систематики та класифікації світових економічних систем.
50. Як у різні часи визначали ідеальну економічну систему? Яка економічна система є найбільш популярною в світі у наш час?
51. Порівняйте дві світові соціально економічні системи за (М.Бо) та два способи координації економічної діяльності (за М. Фрідменом).
52. Що вивчає політична географія? Як пов'язані між собою політична діяльність суспільства та географічний простір?
53. Поясніть роль і місце політичної сфери серед інших сфер життєдіяльності людства.
54. Поясніть концепцію світових геополітичних комплексів, розроблену Ю. Челленом.
55. Характеризуйте геополітичну модель світу, розроблену П. Маккіндером. Як визначали геополітичну роль континентальної Євразії Г. Маккіндер та його учень Дж. Фейргрив?
56. В чому полягають особливості французької школи геополітики, започаткованої П.Відалем де ла Блашем?
57. Представте двополюсну геополітичну модель світу “Гартленд – Римленд”, розроблену Н. Спикменом.
58. Поясніть геополітичну модель світу К. Гаусгофера.
59. Які події та тенденції світового розвитку спричинили формування нової політичної географії?
60. Як змінюється розуміння ролі і функції держав у сучасних геополітичних процесах?

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль															Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль №2		Змістовий модуль №3											
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	30	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4	5		

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Робоча програма та силабус навчальної дисципліни; опорні конспекти лекцій; мультимедійні презентації; плани практичних занять; навчально-методичні матеріали та питання для поточного і підсумкового контролю; ілюстративні матеріали (карти, схеми, рисунки).

14. Рекомендована література

Основні рекомендовані джерела:

1. Гукалова І.В., Мальчикова Д.С.. Вступ до фаху: географія і суспільство. Навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 268 с.
2. Жупанський Я. І. Історія географії в Україні: Посібник (Видання друге, доповнене). К. - Чернівці: Колір-Друк, 2006. 276 с.
3. Новітня українська суспільна географія. Хрестоматія. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. 1008 с.
4. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії : навч. посібник. Одеса: Астропринт, 2009. 544 с.
5. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики. Навчальний посібник. Одеса: Астропринт, 2005. 632с.
6. Топчієв О. Г., Мальчикова Д. С. Планування територій. Навчальний посібник. Херсон: вид. Гринь Д. С., 2014. 266 с.
7. Топчієв О. Г., Мальчикова Д.С., Пилипенко І.О., Яворська В. В. Методологічні засади географії: підручник. Одеса: Одеський національний університет ім. І.І.Мечникова, 2019. 352 с.
8. Топчієв О. Г., Мальчикова Д.С., Пилипенко І.О., Яворська В. В. Методологічні основи географії: Ландшафтна оболонка землі. Довкілля. [навч.посіб.] Херсон: Гельветика, 2018. 348 с.
9. Топчієв О. Г. Мальчикова Д. С., Яворська В. В. Регіоналістика. Навч. посібник. Херсон: Олді-плюс, 2015. 370 с.
10. Топчієв О. Г., Яворська В.В., Дімова Н.В. Геодемографія: регіональний демографічний розвиток України [монографія]. Одеса: ВМВ, 2014. 244 с.
11. Шаблій О. І. Основи суспільної географії : підручник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 496 с.

12. Шаблій О. Суспільна географія : у двох кн. Книга перша. Проблеми теорії, історії та методики дослідження : [Вибрані праці]. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 814 с.

Додаткова

1. Блій Г. де, Муллер П. Географія: світи, регіони, концепти / Пер. з англ.; Передмова та розділ «Україна» О. І. Шаблія. К.: Либідь, 2004. 740 с.
2. Глобалізація світового господарства: геопросторових вимір : монографія / О. О. Любіцева [та ін.]. К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2010. 160 с.
3. Жупанський Я. І. Словник термінів і понять з географії. Чернівці: Технодрук, 2006. 192 с.
4. Корнус О.Г. Історична географія : навчальний посібник. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2013. 156 с.
5. Луцишин П. В., Клімонт Д., Луцишин Н. П. Територіальна організація суспільства (основи теорії). Луцьк: Вежа, 2001. 334 с.
6. Мезенцев К. В. Проблеми та перспективи української суспільної географії ХХІ століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academia.edu/2548348>
7. Новітня українська суспільна географія. Хрестоматія. / Упорядник О. Шаблій. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 1008 с.
8. Самойленко В. М., Олійник Я. Б., Вішнікіна Л. П., Діброва І. О. Навчання географії: Понятійно-термінологічний словник. К.: Ніка-центр, 2015. 352 с.
9. Сюткін С.І. Географія населення : навчальний посібник. Суми : СумДПУ, 2015. 128 с.
10. Топчієв О. Г., Безверхнюк Т. М., Тітенко З. В. Регіональний розвиток України і становлення державної регіональної політики: навч.-метод. посіб. Одеса: Вид-во ОРІДУ АДУ, 2005. 148 с.
11. Топчієв О., Мальчикова Д., Сич В., Пилипенко І., Яворська В. Система географічних наук: вітчизняний досвід в умовах сучасної предметної трансформації. Економічна та соціальна географія. Вип. 83. Київ, 2020. С. 4-11.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Атлас даних Кноета [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://knoema.com/atlas>
2. Географія і туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lgtinfo.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=33&Itemid=47&lang=ru
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
4. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.ua>.
5. Офіційний сайт ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org>.
6. Програма розвитку ООН, звіти та інформація про людський розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.undp.org>
7. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
8. Dialogues in Human Geography [Електронний ресурс]. – Mode of access: <http://dhg.sagepub.com/content/3/1.toc>
9. Encyclopedia of World Problems and Human Potential [Електронний ресурс]. – Mode of access: <http://www.uia.be/world-problems-and-globalissues>.
10. Human Geography / Journal of Studies and Research in Human Geography [Електронний ресурс]. – Mode of access: <http://www.humangeographies.org.ro/>
11. National geographic – журнал [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ngm.nationalgeographic.com/>
12. World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org>.